

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 9.

**DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.9.7>
УДК 338.36:652.8**

Ю. В. Негода,

*д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9714-5438>*

В. А. Ткачук,

*д. е. н., професор, проректор з науково-педагогічної роботи, міжнародної діяльності та розвитку, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9684-8625>*

Ю. В. Біляк,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9766-4780>*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АКВАКУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Yu. Nehoda,

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Finance, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

V. Tkachuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work, International Activity and Development, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Yu. Bilyak,

*PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

MODERNISATION OF STATE REGULATION OF FISHERIES IN THE CONTEXT OF ENSURING THE COMPETITIVENESS OF AQUACULTURE IN UKRAINE

Обґрунтовано, що модернізація державного регулювання рибного господарства має бути детермінована вимогами підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів рибогосподарського підприємництва для зміцнення їх позицій на світовому та національному ринках риби та рибної продукції. Дослідження показали, що у 2011-2021 роках спостерігається висхідна тенденція у фінансуванні видатків Зведеного бюджету України на керівництво та управління у сфері рибного господарства та низхідний тренд у динаміці публічного фінансування видатків на рибоохорону та рибовідтворювальні комплекси, що пов'язано з переформатуванням фінансового забезпечення інституційної архітектури регуляторного впливу на суб'єкти рибогосподарського підприємництва. Виявлено, що у 2021 році порівняно з 2011 роком відбулися суттєві зрушення у структурі публічного фінансування Державного агентства рибного господарства України в сторону скорочення питомої ваги видатків на наукову та науково-технічну діяльність, пов'язану з підготовкою фахівців для рибної галузі, селекцією риб та здійсненням селекційно-племінної роботи. Встановлено, що базовою інституціональною передумовою модернізації державного регулювання рибного господарства виступає Стратегія розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року, котра передбачає досягнення набору стратегічних цілей: стратегічна ціль 1 – створення умов для ефективного управління рибальством, збереження та збільшення чисельності водних біоресурсів у природному середовищі, їх біологічного різноманіття; стратегічна ціль 2 – створення умов для розвитку аквакультури; стратегічна ціль 3 – створення умов для розвитку рекреаційного рибальства. Доведено, що у спектр методів та інструментів державного регулювання рибного господарства доцільно умонтувати регулятори, котрі стимулюватимуть створення на місцевому рівні рибогосподарських кластерів, в межах котрих буде забезпечуватися взаємодія суб'єктів рибогосподарського підприємництва, зокрема підприємців-фізичних осіб, та науково-дослідних установ і вищих закладів

освіти, які спеціалізуються на проведенні прикладних досліджень у сфері рибного господарства, а також здійснюють підготовку фахівців вищої кваліфікації для даної ланки національного господарства.

It is substantiated that the modernisation of the State regulation of fisheries should be determined by the requirements of increasing the level of competitiveness of fisheries business entities to strengthen their positions in the global and national markets of fish and fish products. The research has shown that in 2011-2021 there was an upward trend in the financing of the Consolidated Budget of Ukraine's expenditures on management and administration in the field of fisheries and a downward trend in the dynamics of public financing of expenditures on fish protection and fish reproduction complexes. That is associated with the reformatting of the financial support for the institutional architecture of regulatory impact on fisheries business entities. It is revealed that in 2021, compared to 2011, there were significant shifts in the structure of public funding of the State Agency of Fisheries of Ukraine towards a reduction in the share of expenditures on scientific and scientific and technical activities related to the training of specialists for the fishing industry, fish breeding and breeding work. It is established that the basic institutional prerequisite for the modernization of the State regulation of the fisheries sector is the Strategy for the Development of the Fisheries Sector of Ukraine for the period up to 2030, which provides for the achievement of a set of strategic objectives: strategic objective 1 – creating conditions for effective fisheries management, conservation and increase of aquatic bioresources in the natural environment, their biological diversity; strategic objective 2 – creating conditions for the development of aquaculture; strategic objective 3 – creating conditions for the development of fisheries. It is proved that the range of methods and instruments of state regulation of fisheries should include regulators that will stimulate the creation of fishery clusters at the local level, within which the interaction of fishery business entities, in particular individual entrepreneurs, and research institutions and higher education institutions specialising in applied

research in the field of fisheries, as well as training highly qualified specialists for this sector of the national economy, will be ensured.

Ключові слова: *державне регулювання, публічні бюджети, конкурентоспроможність, рибне господарство, аквакультура, рибогосподарська інфраструктура.*

Keywords: *state regulation, public budgets, competitiveness, fisheries, aquaculture, fisheries infrastructure.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Вимоги воєнного часу, виклики продовольчої безпеки, необхідність нарощення експортного потенціалу сектору переробно-харчових виробництв, наслідки децентралізації влади і завершення процесу об'єднання територіальних громад вимагають формування інноваційної моделі розвитку рибного господарства як ключової ланки природно-ресурсного сектора національного господарства. Водночас оновлення матеріально-технічної бази та інфраструктурного облаштування рибогосподарської діяльності потребують формування сучасної системи державного регулювання рибного господарства, щоб усунути дефіцит інвестиційних ресурсів і використати усі наявні резерви підвищення рівня конкурентоспроможності індустрії аквакультури в цілому. У спектр методів та інструментів державного регулювання рибного господарства мають бути умонтовані бюджетно-податкові, грошово-кредитні та регламентно-дозвільні регулятори, які забезпечать розширене відтворення ресурсно-виробничого потенціалу рибогосподарських підприємств, прискорене оновлення мережі об'єктів рибогосподарської та рибоохоронної інфраструктури, відновлення індустрії селекції риб та селекційно-племінної роботи, формування розгалуженої мережі підприємств по переробці водних біологічних ресурсів. Перспективи зміцнення позицій вітчизняного рибогосподарського комплексу на

вітчизняних та міжнародних ринках водних біологічних ресурсів напряду пов'язані з рівнем конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності, котрі функціонують у сфері аквакультури, що разом з викликами воєнного часу і вимогами поствоєнного відновлення і має детермінувати пріоритети модернізації державного регулювання розвитку рибного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

В останні десятиліття у працях вітчизняних вчених домінує концепт про доцільність модернізації державного регулювання рибного господарства, виходячи з того, що в період трансформації командно-адміністративної економіки у ринкову відбулися тектонічні зрушення у національному рибогосподарському комплексі, що вимагає осучаснення комплексу регуляторів, котрі стимулюватимуть державний, комунальний корпоративний сектори, а також сектор домогосподарств вводити додаткові потужності у сферу розширеного відтворення та господарського освоєння водних біологічних ресурсів.

О.Курганська та О.Клименко акцентують увагу на необхідності розширеного відтворення потенціалу аквакультури. На їх думку, в умовах постійного зростання цін на світовому ринку та у зв'язку з скороченням квот на вилов риби у Світовому океані назріває важливе питання щодо оптимізації процесів зі створення сучасної функціонуючої вітчизняної аквакультури. Харчова та біологічна цінність рибної продукції в значній мірі перевищує цінність м'яса, але її вартість на ринку – нижча. З причини нестачі оборотних засобів рибних господарств, внутрішні водойми заповнюються мальком лише на 20-25%. Відповідно існує потенційна можливість збільшення об'єму вилову у 4-5 разів [4]. Перераховані проблеми розвитку вітчизняної аквакультури потребують реформування галузі рибного господарства в частині розбудови мережі об'єктів рибогосподарської інфраструктури, ведення селекційної діяльності, примноження потенціалу водних біологічних

ресурсів. Досягнення позитивних результатів в даному напрямі потребує модернізації державного регулювання сфери рибогосподарювання через імплементацію передового іноземного досвіду та застосування сучасних регуляторних важелів.

У вітчизняній економічній літературі має місце широкий спектр підходів до модернізації державного регулювання рибного господарства в контексті підвищення конкурентоспроможності аквакультури в Україні. Зокрема, магістральною ланкою формування перспективної моделі державного регулювання рибогосподарської діяльності Н.Вдовенко, Ю.Шарило, П.Курмаєв та Р.Дмитришин розглядають стимулювання розвитку аквакультури через удосконалення митної політики щодо рибних кормів для використання суб'єктами рибного господарства у сфері аквакультури та запровадження пільгового кредитування в галузі в умовах імплементації основоположних засад Спільної рибної політики ЄС із застосуванням прогресивної виробничо-технологічної бази галузі як в Україні, так і за її межами [2, с. 105]. Реалізація запропонованих пропозицій потребує перегляду базових засад імпортного регулювання не лише постачання рибних кормів, а й ввезення устаткування для потреб рибництва та рибальства як через встановлення пільгових ставок ввізного мита, так і через усунення нетарифних обмежень. Повноцінне застосування інструменту пільгового кредитування суб'єктів рибогосподарського підприємництва потребує формування спеціальних фондів в структурі публічних бюджетів для компенсації банківським установам втрат, які вони несуть у зв'язку з наданням кредитних ресурсів названим суб'єктам бізнесу за пільговими ставками.

В.Паславська та З.Квасній пріоритетом модернізації державного регулювання рибного господарства розглядають застосування методів та інструментів удосконалення науково-технічного забезпечення розширеного відтворення потенціалу аквакультури. На їх думку, пріоритетними напрямками державної підтримки науково-технічної діяльності у рибному

господарстві мають стати: наукове обґрунтування обсягів сировинної бази та раціонального рибальства; розбудова матеріально-технічної бази аквакультури; охорона водних екосистем; технології переробки водних біоресурсів [6, с. 79-80]. В даному контексті у спектр методів та інструментів державного регулювання рибного господарства доцільно умонтувати регулятори, котрі стимулюватимуть створення на місцевому рівні рибогосподарських кластерів, в межах котрих буде забезпечуватися взаємодія суб'єктів рибогосподарського підприємництва, зокрема підприємців-фізичних осіб, та науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів, які спеціалізуються на проведенні прикладних досліджень у сфері рибного господарства, а також здійснюють підготовку фахівців вищої кваліфікації для даної ланки національного господарства. Також доцільною є інституціоналізація інструментів прямої та непрямой державної підтримки активізації досліджень як у сфері селекції риб та селекційно-племінної роботи, так і у сфері збереження та примноження біорізноманіття у біогеоценозах водойм.

Визначальним чинником модернізації державного регулювання рибного господарства, на думку Є.Маркової, є підвищення рівня конкурентоспроможності всієї індустрії аквакультури. Вона переконана, що держане регулювання має вирішальне значення для підвищення конкурентоспроможності рибної галузі. Поточний аналіз рибної галузі повинен доповнюватися пошуком і оцінкою резервів зростання конкурентоспроможності, в тому числі тих, що впливають із регіональних умов її функціонування, наявність і стан яких будуть визначати перспективи розвитку даної ланки національного господарства [5, с. 22]. З даного твердження слідує, що ключовим моментом у забезпеченні конкурентоспроможності рибної галузі та індустрії аквакультури в цілому виступає конкретизація окремих методів та інструментів державного регулювання рибного господарства на регіональному та місцевому рівнях з метою максимально можливого врахування місцевих природно-ресурсних та

виробничо-технічних умов розвитку аквакультури. Більше того, дерегуляція земельних відносин розширила територіальний базис для розвитку комунального сектора аквакультури, що вже само по собі закладає додаткові стимули місцевому самоврядуванню стосовно нарощення обсягів добування водних біологічних ресурсів з метою зміцнення рівня забезпечення якісними продовольчими ресурсами підзвітних ним населених пунктів.

Незважаючи на різновекторність авторських підходів стосовно модернізації державного регулювання рибного господарства, їх спільним знаменником виступає твердження про детермінацію вибору методів та інструментів регуляторного впливу на суб'єкти рибогосподарського підприємництва, а також на наукові, науково-виробничі та освітянські структури, котрі спеціалізуються на дослідженнях водних біологічних ресурсів, пріоритетами підвищення конкурентоспроможності індустрії аквакультури в цілому, що дасть змогу зміцнити позиції вітчизняних виробників водних біологічних ресурсів на національному та закордонному ринках, прискорити процеси оновлення мережі об'єктів рибогосподарської та рибоохоронної інфраструктури, активізувати селекційну діяльність та селекційно-племінну роботу.

Цілі статті

Метою статті є визначення перспективних напрямів модернізації державного регулювання рибного господарства в контексті підвищення рівня конкурентоспроможності індустрії аквакультури на основі наявного інституціонального поля регуляторного впливу на суб'єкти рибогосподарського підприємництва та аналізу основних тенденцій та структурних зрушень у публічному фінансуванні Державного агентства рибного господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Для окремих адміністративних районів та населених пунктів України рибне господарство виступає основною структуроутворюючою ланкою місцевого господарства. Це, як правило, території з високою концентрацією природних та штучних водних об'єктів, а також території, котрі межують з водними об'єктами загальнодержавного значення. Залучення максимальної кількості природних та штучних водних об'єктів до продуктивного рибогосподарського обігу дасть змогу забезпечити позитивні структурні зрушення у місцевій економіці, а для сільських територій – підвищити частку несільськогосподарських видів діяльності у структурі господарського комплексу. Водночас треба враховувати те, що у кризові 90-ті роки минулого століття у національному рибогосподарському комплексі відбулися масштабні стагнаційні процеси, що знизили значимість індустрії аквакультури для розвитку регіональних господарських комплексів. Погіршився фінансовий стан рибогосподарських підприємств, що звузило їх можливості забезпечувати розширене відтворення ресурсно-виробничого потенціалу. Нестійке фінансове становище рибогосподарських підприємств погіршується слабким менеджментом на ринках рибної продукції. Упродовж декількох років в складі роздрібних цін зберігається висока частка торгівельної націнки, що відображує пасивність цінової політики, що проводить підприємство-виробник та зростання конкурентної сили посередників [4]. Така ситуація склалася у зв'язку з тим, що існуюча модель державного регулювання не охоплює навіть критично необхідного набору регуляторів, котрі забезпечать належний ціновий контроль за поведінкою посередників та упередять монополізацію ринків риби та рибної продукції. Саме нерегульована поведінка посередників призводить до неконтрольованого підвищення цін на вітчизняну рибу та рибну продукцію, що знижує рівень її конкурентоспроможності та надає конкурентні переваги імпортній продукції.

У більшості господарських суб'єктів не забезпечувалися необхідні темпи оновлення мережі об'єктів рибогосподарської інфраструктури, що негативним чином вплинуло на рівень їх конкурентоспроможності і відповідно відобразилося на рівні цін на рибу та інші види водних біологічних ресурсів. Ситуація ускладнюється тим, що запровадження сучасних новітніх технологій стримується економічним становищем, яке склалося за останні два десятиліття в Україні: відсутність належної матеріально-технічної бази, диспаритет цін і недостатність кредитування та інвестування галузі тощо. Значно ускладнились міжрегіональні відносини і міжрегіональні продовольчі зв'язки. Всі ці чинники призвели до падіння конкурентоспроможності аквакультурного виробництва на фоні зниження рівня життя людей [3].

Стратегічною метою розвитку вітчизняного рибного господарства є досягнення його стійкого та конкурентоспроможного функціонування в умовах глобальної економіки, яке забезпечуватиме задоволення внутрішнього попиту на рибні товари в основному вітчизняного виробництва, продовольчу незалежність країни та стабільний соціально-економічний розвиток [4].

Враховуючи те, що суб'єкти рибогосподарського підприємництва не мають достатніх внутрішніх джерел інвестування оновлення основних рибогосподарських та рибоохоронних фондів, визріла необхідність модернізації державного регулювання розвитку рибного господарства через умонтування у спектр методів та інструментів регуляторного впливу набору бюджетно-податкових та грошово-кредитних підойм, котрі дадуть можливість рибогосподарським підприємствам та підприємцям-фізичним особам оновлювати рибогосподарську інфраструктуру та розширювати номенклатуру готової продукції, котра користується підвищеним попитом на міжнародному та національному ринку риби та рибної продукції.

Значною мірою деструктивні процеси у вітчизняній індустрії аквакультури, що призвели до зниження її конкурентоспроможності,

зумовлені недосконалою структурою та дефіцитністю фінансування окремих видатків Зведеного бюджету України на Державне агентство рибного господарства. У 2011-2021 роках спостерігаються певні зрушення у динаміці публічного фінансування видатків на керівництво та управління у сфері рибного господарства та організацію діяльності органів рибоохорони та рибовідтворювальних комплексів. Зокрема, у 2011 році сума фінансування видатків Зведеного бюджету України на керівництво та управління у сфері рибного господарства становила 7,1 млн грн, у 2012 році – 89,9 млн грн, у 2015 році – 88,5 млн грн, у 2017 році – 277,4 млн грн, у 2019 році – 324,8 млн грн, за 9 місяців – 225,9 млн грн. (рис. 1).

Починаючи з 2017 року порівняно з 2011-2016 роками видатки Зведеного бюджету України на керівництво та управління у сфері рибного господарства значно виросли, що пов'язано з тим, що в цьому році необхідним було збільшення асигнувань на керівництво та управління у сфері рибного господарства для активізації співпраці з Європейським Союзом в частині отримання фінансових ресурсів для розвитку рибного фермерства, підвищення рівня доступності коштів для суб'єктів рибогосподарського підприємництва (у 2017 році фінансові установи ЄС в Україні вперше виокремили аквакультуру та переробку риби як окремий напрям фінансування агросектору).

Нарощення обсягів фінансування керівництва та управління у сфері рибного господарства у 2017 році дало можливість розробити комплекс законопроектів, які стосуються створення Фонду підтримки рибної галузі, необхідного для реалізації програм зариблення, меліорації та підтримки підприємців, які працюють у сфері аквакультури [1].

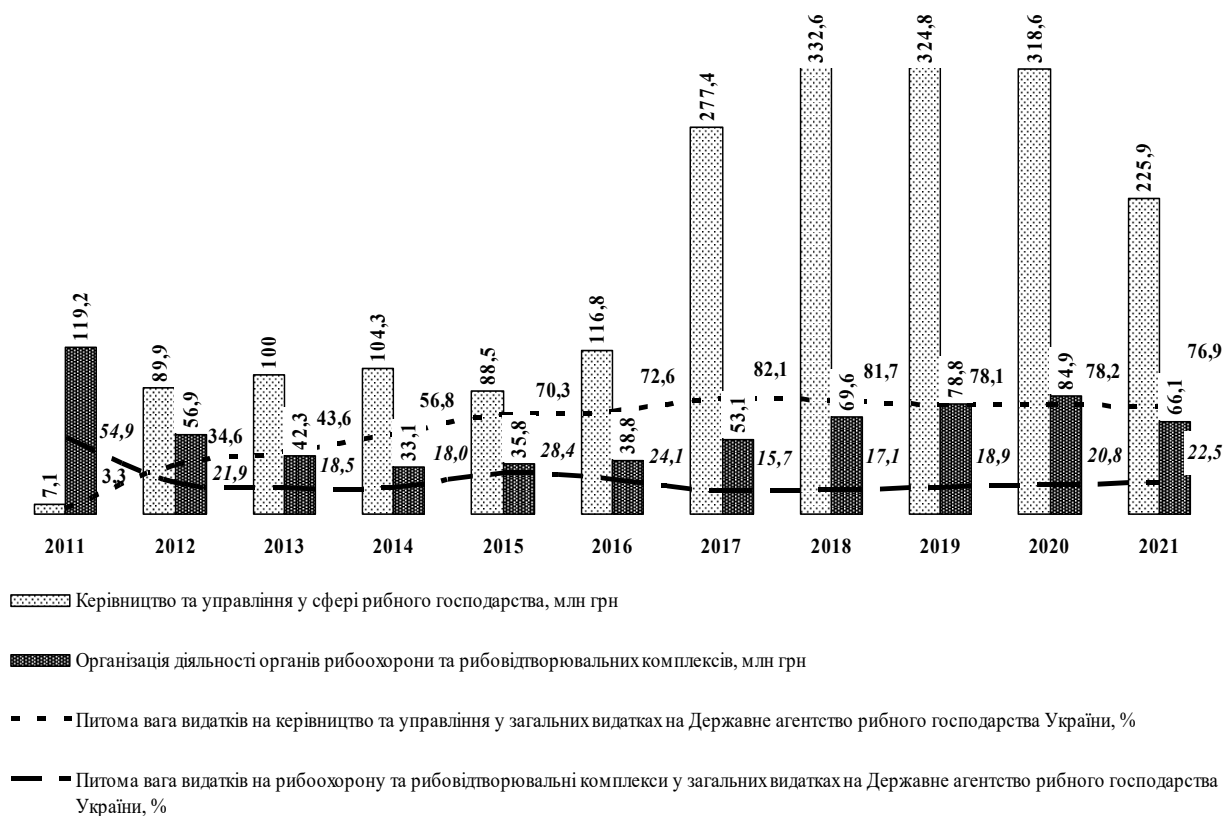

Рис. 1. Фінансування основних видатків Зведеного бюджету України на Державне агентство рибного господарства у 2011-2021 роках*,**

**розраховано за даними Державної казначейської служби України*

***показники 2021 року за 9 місяців*

У 2011-2021 роках в цілому спостерігається зменшення обсягів фінансування видатків Зведеного бюджету України на організацію діяльності органів рибоохорони та рибовідтворювальних комплексів. У 2011 році сума фінансування даної статті видатків складала 119,2 млн грн, у 2014 році – 33,1 млн грн, у 2017 році – 53,1 млн грн, у 2019 році – 78,8 млн грн, у 2020 році – 84,9 млн грн, за 9 місяців 2021 року – 66,1 млн грн. Низхідний тренд у динаміці фінансування публічних видатків на організацію діяльності органів рибоохорони та рибовідтворювальних комплексів пов'язаний з переформатуванням кодів бюджетної класифікації та зміною пріоритетів у фінансовому забезпеченні функціонування інституційної архітектури регуляторного впливу на розвиток рибного господарства.

Підтвердженням цього є те, що у 2021 році порівняно з 2011 роком відбулися суттєві зрушення у структурі публічного фінансування видатків на Державне агентство рибного господарства (рис. 2 та 3). Зокрема, у 2011 році питома вага видатків на керівництво та управління у сфері рибного господарства в сукупних публічних видатках на Державне агентство рибного господарства становила 3% (7,1 млн грн), питома вага видатків на організацію діяльності органів рибоохорони та рибовідтворювальних комплексів – 54% (119,2 млн грн), питома вага видатків на підготовку кадрів для сфери рибного господарства – 32% (68,7 млн грн), питома вага видатків на селекцію у рибному господарстві – 5% (10,2 млн грн). У 2021 році структура публічних видатків на Державне агентство рибного господарства змінилася кардинально.

Зокрема, питома вага видатків на керівництво та управління у сфері рибного господарства становила 76% (225,9 млн грн), питома вага на організацію діяльності органів рибоохорони та рибовідтворювальних комплексів – 23% (66,1 млн грн), видатків на наукову та науково-технічну діяльність у сфері рибного господарства – 1% (1,7 млн грн). Порівнюючи структуру фінансування видатків Зведеного бюджету України на Державне агентство рибного господарства у 2011 та 2021 роках можна констатувати негативні зрушення, оскільки критично скоротилися цільові видатки на підготовку фахівців для галузі рибного господарства та наукові і науково-технічні дослідження, пов'язані з селекцією риб та веденням селекційно-племінної роботи.

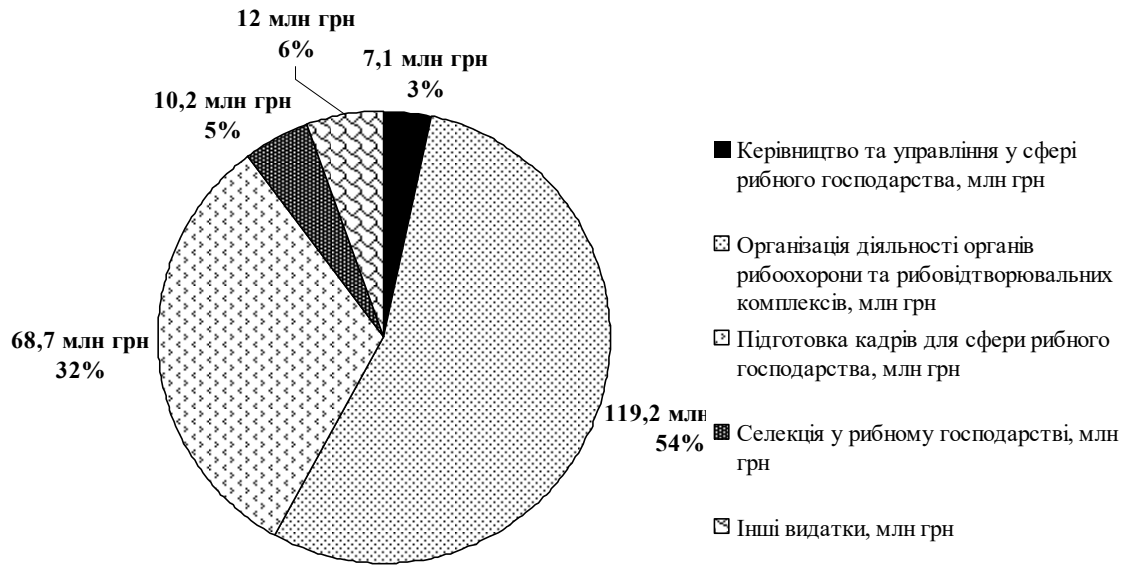

Рис. 2. Структура видатків Зведеного бюджету України на Державне агентство рибного господарства у 2011 році*

**розраховано за даними Державної казначейської служби України*

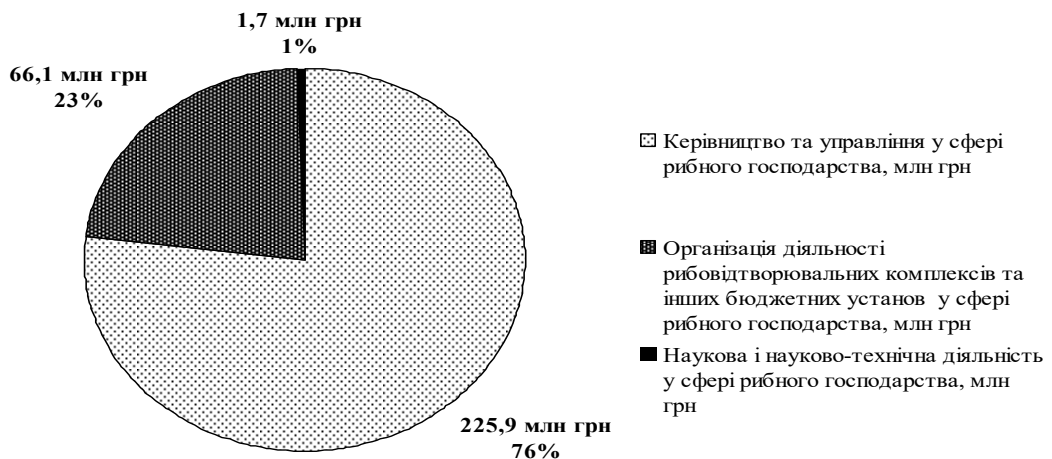

Рис. 3. Структура видатків Зведеного бюджету України на Державне агентство рибного господарства у 2021 році*

**розраховано за даними Державної казначейської служби України*

Виходячи з приведеного вище необхідною є модернізація державного регулювання розвитку рибного господарства, щоб максимальною мірою забезпечити цільове використання публічних видатків на архітектоніку регуляторного впливу на розвиток рибогосподарського підприємництва. Освоєння публічних видатків в розвиток рибного господарства та індустрії аквакультури в цілому має бути зорієнтоване на використання конкурентних переваг рибної галузі України і відповідно зміцнення її конкурентоспроможності.

Водночас публічні видатки є вкрай недостатніми на переведення національного рибогосподарського комплексу на інноваційну основу. Першочерговими завданнями для пошуку шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності рибного господарства є налагодження ефективної взаємодії між виробниками, споживачами, фінансово-кредитною системою з метою прийняття рішень, які б задовольняли економічні інтереси усіх суб'єктів у відносинах, пов'язаних із сферою аквакультури [2, с. 105]. Така взаємодія і відповідно підвищення концентрації інвестиційного потенціалу оновлення мережі об'єктів рибогосподарської та рибоохоронної інфраструктури буде максимально ефективною за умови інституціоналізації статутних та нестатутних об'єднань, котрі дозволять поєднувати ресурси публічного та корпоративного секторів. З огляду на це модернізація державного регулювання рибного господарства має передбачати комплекс інституційних заходів, спрямованих на формування асоціативних, кластерних та кооперативних об'єднань учасників рибогосподарського ланцюга.

Обов'язковою складовою модернізації державного регулювання розвитку рибного господарства має виступати удосконалення регламентно-дозвільних процедур, оскільки недосконала процедура отримання документів дозвільного характеру у рибній галузі та надмірне паперове навантаження на суб'єкти рибного господарства призводить до надмірно високих трансакційних витрат і знижує інвестиційну привабливість даного виду

виробничо-господарської діяльності як для іноземних, так і для вітчизняних інвесторів. Це також не дозволяє забезпечити прискорені темпи оновлення мережі об'єктів рибогосподарської та рибоохоронної інфраструктури та перевести діяльність суб'єктів малого і середнього підприємництва на індустріальну основу.

Розроблення дорожньої карти модернізації державного регулювання рибного господарства має базуватися на ключових засадах Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року та операційному плані заходів з реалізації даної Стратегії у 2023-2025 роках. Розроблення Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року зумовлено необхідністю запровадження ефективних механізмів залучення інвестицій у галузь для збільшення виробництва продукції з високою доданою вартістю, стимулювання економічного розвитку галузі та зростання конкурентоспроможності виробництва водних біоресурсів та виробленої з них продукції в Україні, удосконалення процедури регулювання орендних відносин у галузі, зокрема щодо надання в оренду рибогосподарських технологічних водойм та гідротехнічних споруд рибогосподарської технологічної водойми як цілісних майнових комплексів [7]. Виходячи з необхідності вирішення проблем нарощення потенціалу фінансово-інвестиційного забезпечення оновлення мережі об'єктів рибогосподарської та рибоохоронної інфраструктури і підвищення рівня конкурентоспроможності індустрії аквакультури в цілому в межах Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року сформовано стратегічні цілі [7]:

Стратегічна ціль 1 – створення умов для ефективного управління рибальством, збереження та збільшення чисельності водних біоресурсів у природному середовищі, їх біологічного різноманіття.

Стратегічна ціль 2 – створення умов для розвитку аквакультури.

Стратегічна ціль 3 – створення умов для розвитку рекреаційного рибальства.

Стратегічна ціль 4 – створення умов для розвитку науки та освіти в галузі.

Перераховані цілі охоплюють природно-ресурсні, виробничо-технічні, інституційні та науково-освітні аспекти розвитку рибного господарства та індустрії аквакультури, що дасть змогу поступово імплементувати передову світову практику розширеного відтворення водних ресурсів у практику діяльності суб'єктів рибогосподарського підприємництва, оновити матеріально-технічну базу рибогосподарських організацій через застосування водоощадних технологій, зокрема рециркуляційних аквакультурних систем, сформувати індустрію рекреаційного рибальства, а також забезпечити зближення науково-освітніх установ, котрі здійснюють підготовку фахівців для рибної галузі, а також спеціалізуються на селекції риб та ведуть селекційно-племінну діяльність.

Виходячи з необхідності фізичної та психологічної реабілітації постраждалих внаслідок воєнних дій важливого значення набуває реалізація стратегічної цілі, котра пов'язана з розвитком рекреаційного рибальства. Тобто рекреаційне рибальство має стати складовою діяльності суб'єктів рекреаційного підприємництва, суб'єктів сільського та зеленого туризму, а також рибогосподарських організацій. З огляду на це важливою складовою модернізованої моделі державного регулювання рибного господарства має виступати комплекс методів, котрі даватимуть можливість інформувати населення про наявний спектр послуг, пов'язаних з рекреаційним рибальством, здійснювати цифрову трансформацію управління даним видом рибальства. Виходячи з високого рівня соціальної важливості рекреаційного рибальства, вагомим значенням набуває умонтування у набір методів регуляторного впливу підойм, котрі стимулюватимуть органи місцевого самоврядування передавати водні об'єкти, які перебувають у комунальній власності, суб'єктам рибогосподарського та рекреаційного підприємництва для розбудови індустрії рекреаційного рибальства.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Дослідження показали, що критично необхідною передумовою для підвищення конкурентоспроможності індустрії аквакультури є модернізація існуючої моделі державного регулювання рибного господарства через умонтування в існуючий спектр регуляторів комплексу методів та інструментів бюджетно-податкового, грошово-кредитного та регламентно-дозвільного спрямування, котрі стимулюватимуть залучення додаткових інвестицій у розбудову мережі об'єктів рибогосподарської інфраструктури та забезпечуватимуть диверсифікацію діяльності рибогосподарських підприємств. Квінтесенцією недосконалої існуючої моделі державного регулювання рибного господарства є нееквівалентне фінансування окремих напрямів регуляторного впливу на розширене відтворення ресурсно-виробничого потенціалу індустрії аквакультури та зниження в останні роки публічних видатків на наукову та науково-технічну діяльність, що знижує результативність селекції риб та селекційно-племінної роботи. Позитивною передумовою для прискореної модернізації державного регулювання рибного господарства є розроблення Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року, яка виокремлює комплекс стратегічних цілей, реалізація котрих дасть можливість забезпечити оновлення та реконструкцію мережі об'єктів рибогосподарської інфраструктури, а це сформує необхідні умови для підвищення рівня конкурентоспроможності індустрії аквакультури в цілому. Необхідність реабілітації громадян України, котрі постраждали внаслідок воєнних дій, зумовлює потребу в розвитку рекреаційного рибальства, що корелює з однією із цілей Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року.

Література

1. В 2017 році Держрибагентство сконцентрується над розвитком аквакультури в Україні. [Електронний ресурс]. URL: https://www.darg.gov.ua/index.php?lang_id=1&content_id=3480&lp=39

2. Вдовенко Н.М., Шарило Ю.Є., Курмаєв П.Ю., Дмитришин Р.А. Забезпечення конкурентних переваг рибного господарства з використанням прогресивної виробничо-технологічної бази. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2018. №16. С. 99-108.

3. Кваша С.М., Вдовенко Н.М. Специфічні особливості державного регулювання аквакультурного виробництва в Україні. *Ефективна економіка*. 2011. №8. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=648>

4. Курганська О.С., Клименко О.В. Сучасний стан, перспективи, проблеми та напрями реформування рибного господарства в Україні. *Актуальні проблеми економіки та управління*. Збірник наукових праць молодих вчених. 2012. Вип. 6. [Електронний ресурс]. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/12305/1/2012_1_Kurganska.pdf

5. Маркова Є.Ю. Державне регулювання підприємств рибної галузі в контексті підвищення її конкурентноздатності. *Агросвіт*. 2016. №10. С. 17-24.

6. Паславська В.В., Квасній З.В. Проблеми та перспективи рибної галузі Причорноморського регіону України. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Випуск 24. С. 76-80.

7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 травня 2023 р. №402-р «Про схвалення Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2023-%D1%80#Text>

References

1. State Agency of Fisheries of Ukraine (2017), “In 2017, the State Fisheries Agency will concentrate on the development of aquaculture in Ukraine”, available at:

https://www.darg.gov.ua/index.php?lang_id=1&content_id=3480&lp=39

(Accessed 25 Aug 2023).

2. Vdovenko, N.M., Sharylo, Yu.Ye., Kurmaiev, P.Yu. and Dmytryshyn, R.A. (2018), “Ensuring the competitive advantages of fisheries with the use of a progressive production and technological base”, *Problemy innovatsijno-investytsijnoho rozvytku*, vol. 16, pp. 99-108.

3. Kvasha, S.M. and Vdovenko, N.M. (2011), “Specific features of state regulation of aquaculture production in Ukraine”, *Efektyvna ekonomika*, vol.8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=648> (Accessed 25 Aug 2023).

4. Kurhans'ka, O.S. and Klymenko, O.V. (2012), “The current state, prospects, problems and directions of reforming the fishing industry in Ukraine. Actual problems of economy and management”, *Zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh*, vol. 6, available at: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/12305/1/2012_1_Kurganska.pdf (Accessed 25 Aug 2023).

5. Markova, E. (2016), “State regulation of enterprises in the fishing industry to increase its competitiveness”, *Agrosvit*, vol. 10, pp. 17-24.

6. Paslavs'ka, V.V. and Kvasnij, Z.V. (2017), “Problems and prospects of the fish industry of the Black Sea region of Ukraine”, *Prychornomors'ki ekonomichni studii*, vol. 24, pp. 76-80.

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Order “On the approval of the Strategy for the development of the fishery sector of Ukraine for the period up to 2030 and the approval of the operational plan of measures for its implementation in 2023-2025”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2023-%D1%80#> (Accessed 25 Aug 2023).

Стаття надійшла до редакції 07.09.2023 р.